

Axiológia

- filozofovanie o výchove

Esej : filozoficko – vedecká

Nemá byť ani čisto filozofická, ani čisto pedagogická. Má byť z každého niečo.

Spojiť to čo si prečítame od filozofie a vlastné úvahy na tematiku. Použiť najmenej tri literatúry + bibliografiu preukázať v eseji znalosť viacerých tém. Rozsah 5-8 strán.

Filozofia a edukačná prax (výchovná prax)

Výchovná prax bola najprv. predmetom skúmania len filozofie (do Komenského). Samotná filozofia ako veda sa zo začiatku rozvíjala pod tlakom výchovnej praxe (Sofisti, Sokrates) V stredoveku chcela spoločnosť na základe zmeny koncepcie filozofickej. Každá nová koncepcia niesla kritiku školy.

Pedagogika a filozofia

Pedagogika sa do Komenského rozvíjala vo vnútri filozofie. Komenským sa vydedila z filozofie. Po Komenskom existovali filozofi čo písali o pedagogike. Boli to filozofi ktorý časť sa priamo zaoberala problematikou výchovy (Akvinský, Platón, Komenský, Lock, Rusoa).

Druhá skupina sú filozofi ktorý svojimi dielami znamenali prelom vo výchove, ale filozofiou sa nezaoberali (Bacon, znamenal začiatok úsilia o názornosť). **Descart** – teoretik rozumu, pre pedagogiku znamenal boj s verbalizmom – pamäť. **Hegel** teória objektívneho ducha – okrem materiálneho sveta existuje aj objektívny svet.(Človek si postupom času osvojuje objekt ducha)

Kirkegart – do centra pozornosti postavil ľudskú existenciu ako takú. Každý človek sám seba tvorí. **Marx** – Výchova je podmienená spoločnosťou.

Odmietanie spojenia filozofie a pedagogiky - Pozitívisti

pedagogika bude vedecká len vtedy ak nebude filozofická. Veda má len skúmať empirickú skúsenosť(musím to odmerať). Čo je merateľné je vedecké. V pedagogike sa dá merať to čo je v triede. Predmetom pedagogiky je to čo je merateľné. Žiadali aby sa pedagogika spojila so psychológiou a sociológiou.

Novopozitívisti – rozdelili že to merateľné bude v pedagogike, ale vylúčili ciele, normy, princípy teda všetko normatívne. Výsledkom bolo, že sa pedagogika ako veda zlikvidovala. Disciplína sa zúžila na nácvik a stratégiu.

Zástancovia spojenia filozofie a pedagogiky

Náboženská fil. – to čo sa nedá merať sa dá vydedukovať.

Fašistická pedagog. – jedna skupina má mať takú výchovu, lebo je čistej rasy. Druhá skupina nepotrebuje výchovu. I to bolo potrebné zdôvodniť filozoficky.

Socialistická – Marxistická - Bol tu historický materializmus jedna trieda má mať vedúcu pozíciu. Odsúdenie materiálnych prostriedkov – treba ľudí odpútať od stroja. Oslobodenie človeka aby bol slobodný a plnohodnotný. Potreboval filozofiu aby všetko mohla zdôvodniť.

Duchovná fil. – nemusí byť náboženská, nemáme len telo ale máme telo, dušu a duch.

Existencialistická a humanistická – Jedinečnosť človeka, človek sa sám tvorí. Jeho voľba a zodpovednosť je na ňom samom. Máme vychovať človeka, ktorý bude samostatný.

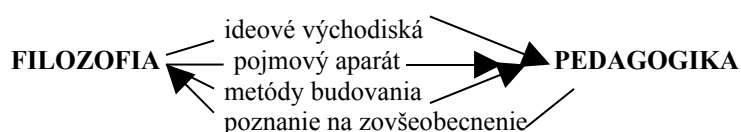
Úlohy filozofie a úlohy pedagogiky – ich vzťah

Psychológia a sociológia sa zaoberá tým aký sú ľudia teraz. Pedagogika sa zaoberá akými sa ľudia môžu stať, čo v ňom možno rozvíjať.

Filozofia modeluje komplexnú teóriu človeka (aká to je bytosť a akú má pozíciu vo svete).

Pedagogika hľadá reálne prostriedky a cesty ako tento model previesť do reálneho modelu výchovy. Filozofia formuluje ideál plnohodnotnej osobnosti. Pedagogika stanovuje čiastkové ciele ako k tomu ideálu dospieť.

Filozofia modeluje komplexnú teóriu spoločnosti (hovorí o perspektívach ľudí o ich úlohách). Pedagogika sa zaoberá problematikou vedenia ľudí k budúcim úlohám. Filozofia sa zaoberá človekom ako hotovým subjektom. Pedagogika sa zaoberá ako nehotovým subjektom, ktorý sa sám tvorí.

Súčasnú tendenciu humanizmu vychádzajú z antropológie.

Filozofia výchovy**Dimenzie časti****Antropologická****Obsah**

- bitie človeka vo svete
- zmysel života a výchovy
- podstata výchovy
- humanizácia výchovy

Axiologická

- všelucké hodnoty a výchovy
- ideál plnohodnotnej osobnosti
- ciele výchovy

Etická

- sloboda, zodpovednosť, výchova
- pravda vo výchove
- etika ľudského povolania

Sociálno – politické

- demokracia, moc a výchova
- pluralita a uniformita

Vedecko – teoretické

- pedagogické smery
- systémový prístup
- dialektický prístup
- etologické stanovisko
- postmoderné stanovisko

Bytie človeka vo svete a výchova

- dimenzie ľudského života

Biologická – vzťah k prírode, k svetu predmetnému

Sociálna – vzťah k iným ľuďom

Osobnostná – vzťah k sebe samému

BIOLOGICKÁ

poznávanie – zvieratá pozná svet ako súhrn signálov, len v priamej súvislosti s ním. Človek komplexne – vníma aj súvislosti, ktoré sa ho netýkajú. Tento druh nemáme dedičný na to potrebujeme výchovu (špecifický ľudský druh poznávania). Konanie : zvieratá reaguje na základe inštinktov, pudov.

zvieratá – inštinkt- správanie – konanie

človek – zmysel – konanie – situácia

človek nielen reaguje, ale aj koná. Dokáže potlačiť bezprostredne pud aj potrebu v mene nejakého zmyslu. Človek je schopný prisúdiť konaniu nejaký význam zmyslu. Človek je schopný plánovať, riadi svoj život. Stanovenie úmyslu a potom konať skutky. Človek má plánuje postup má vedomú voľbu.

Vzťah k prostrediu: - zvieratá sa prostrediu prispôbujú, život zvieratá je zviazaný s istým prostredím. Človeku je otvorený celý svet, nie je zviazaný so špecifickým prostredím. Človek sa nielen prispôbujú ale dokáže prostredie aj meniť. Potrebuje k tomu výchovu. Človek sa rodí nehotový, potrebuje výchovu. Výchova je teda nutná, a teda aj možná.

SOCIÁLNA -dimenzia

Závislosť – len v nej sa môže stať človek, musí sa podrobiť zákonitostiam spoločenského vývoja.

Nezávislosť - môže aktívne zasahovať do spoločnosti. Môže ju meniť a pretvárať. Je v záujme ľudskej spoločnosti aby vytvorila samostatnú osobnosť.

OSOBNOSTNÁ

byť sám sebou, potvrdzovať svoju existenciu – sebarealizácia. Byť sám sebou znamená niečo tu po sebe zanechať.

Transcendencia – aktívne existovať, meniť.

- nutnosť styku so svetom, postaviť sa tvárou v tvár svetu , prekonať ho
- nutnosť vnútornej jednoty, postaviť sa tvárou v tvár sebe, prekonávať sa

Tvorivé prekonávanie sveta, ale aj seba samého. Zmyslom výchovy je vychovať človeka schopného sebarealizácie.

Ciele výchovy

cieľ výchovy je predstava o želanom výsledku výchovy . Štruktúra výchovy je hierarchické usporiadanie cieľov.

Východiská cieľov výchovy

Filozofické – a, ideál plnohodnotnej osobnosti
b, vzťahy subjektu vo svete

Tvorivá - nepriama to čo je trpne dané, ale prekračuje skutočnosť. (tvorí niečo vo svete, tvorí niečo v sebe) za tvorivé sa pokladá to čo poľudšťuje svet.

Slobodná – relatívne nezávislá. Koná na základe vlastnej vôle. Sloboda má vždy určité podmienky. Aké sú naše možnosti – čo môžem prekonať.

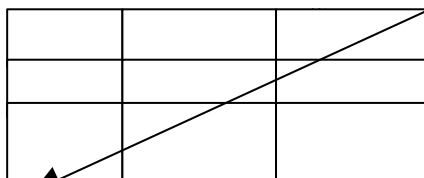
Zodpovedná – osoba, ktorá prímá zodpovednosť za svoje myšlienky a činy, nezvaluje to na toho druhého. Sloboda závisí od zodpovednosti a zodpovednosť závisí od slobody.

Totálna – všestranná rozvíja sa v úplnosti všetkých svojich vzťahov.

Celistvá – harmonická - človek celok. Vnútorne je integrovaný. Integrovaný človek má odstup od samého seba.

Vzťahy subjektu vo svete

vzťah k sebe
vzťah k ľuďom
vzťah k svetu

vzťah

pretváraní vzťah sa realizuje predovšetkým cez schopnosti
poznávací vzťah cez vedomosti
hodnotiaci vzťah cez postoje

Stránky osobnosti – kognitívna = poznávacia

psycho-motorická = pohyb

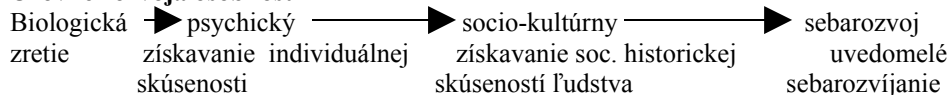
afektívna – city, postoje, vzťahové

Spoločenské – byť jedinečnou osobnosťou – personalizácia

- byť členom spoločnosti – socializácia

Pedagogicko – psychologické

formulovať ciele aby vychádzali z rozvoja osobnosti

Úrovne rozvoja osobnosti**Cieľ výchovy**

- naučiť človeka žiť jeho vlastný život. Vychovať autentickú osobnosť, ktorá na základe jej potrebnej miery všestrannosti a harmónie dokáže slobodne a zodpovedne prekonávať svet a seba samého tvorivými činmi, riadiť svoj život v prospech seba a ľudskej spoločnosti.

Podstata výchovy – roviny skúmania

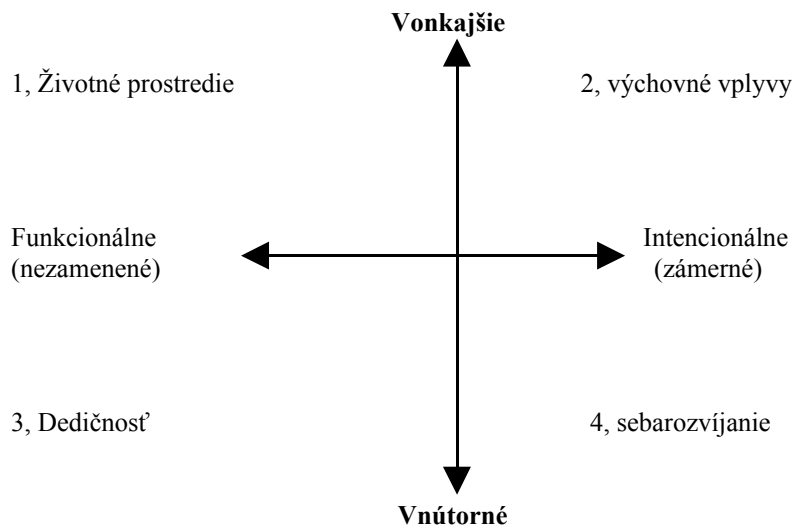
Sociálna ako socializácia vníma sa ako medzigeneračný prenos skúseností, aby sa spoločnosť mohla rozvíjať.

Inštitucionálna: ako zámerná činnosť učiteľa . Spoločnosť zakladá špecifické inštitúcie pre výchovu, určuje program a vychováva odborníkov.

Personálna: ako vzťah ľudí

- vníma sa ako interakcia medzi dvoma ľuďmi. Keďže ide o interakciu, definuje sa ako vzťah medzi dvoma ľuďmi ktorých zmyslom je rozvíjanie a sebarozvíjanie jednotlivca.

Faktory pôsobiace na človeka

Utváranie – vplyv všetkých štyroch kvadrantov a to pedagogicky žiaducich aj nežiaducich

Kultivácia – všetky štyri, ale len pedagogicky žiaducich.

Vedenie – zámerné kvadranty v 1 –2 pedagogicky žiaduce aj pedagogicky nežiaduce.

Výchova – 2 zámerné kvadranty, ale len pedagogicky žiaduce.

Znaky výchovy

- zámerná (zámerný vzťah medzi učiteľom a žiakom)
- cieľavedomá (ide za istými cieľmi)
- pozitívne orientovaný
- spoločensky podmienený (výrazne podmieňuje spoločnosť)
- historicky podmienený
- výchova je proces
- nepretržitý proces
- jav jedinečný a neopakovateľný

Systémový prístup k výchove

- usiluje sa o celosť javov a rozšíril sa vo vede ako takej. Je to prístup ktorý každý jav vníma ako ucelený systém.

Prvky systému výchovy: Cieľ ↔ prostriedky ↔ podmienky

Dialektický prístup

- zakladateľ (Hegel), je to jednota a boj protikladov. Nevolím jednostranné riešenie. Hľadám rovnováhu. Počítam s protikladmi.

ETOLÓGIA

Etologické východiská výchovy:

je to veda ktorá sa zaoberá správaním človeka a zvierat. Z ohľadom na širšie súvislosti s využitím systémového prístupu. Z ohľadom na vývoj druhu v prirodzenom prostredí kde žije
Ide o systematické dlhodobé pozorovanie správania.

Konrád Lopez - Osem smrteľných hriechov v správaní sa

1. **Preľudnenie zeme**
2. **Devastácia prostredia** – zníženie ostatného cítenia, otupenie zmyslu pre krásu
3. **Upónáhlanosť doby** – vysoké miesto zaujali hodnoty – zisk, peniaze, úspech. Ľudia sa snažia čo najrýchlejšie dosiahnuť tieto hodnoty. Civilizačné choroby.

4. **Vyhasínanie citov** – ľudia hľadajú naplnenie pomocou drog, siekt, adrenalínové športy, zvierat
5. **Genetický úpadok v sociálnom správaní** – nepriateľský postoj k vlastným rodičom.
Odmietame ich, ale nechávame sa od nich vydržiavať
6. **Rozchod z tradíciou** – rozpad tradičnej rodiny ,tradícii
7. **Konfliktná** - rastúca poddajnosť ľudstva voči doktrínam rôzneho druhu. Móda, reklama to čo je najlepšie to treba nosiť. Stále viac ľudí je ovplyvnených z vonku.
8. **Lahostajnosť**

Globálne problémy ľudstva.

Dotýkajú sa veľkého množstva ľudí, ohrozujú existenciu človeka.

1. Ekologické problémy
2. Náboženské, rasové, ekonomické, vojny
3. Technologické problémy

HOLIZMUS

Holon – celok

- usiluje sa o celistvosť javov, vystupuje systematického prístupu smeruje k celistvosti. Celistvosť pokladá za základ hmoty. Všetky javy sú dynamicky prepojené ovplyvňujúce sa.
- 4 aspekty problémov:
 1. **Priestorová globalita** – vyjadruje stále väčšiu prepojenosť sveta v najrôznejších smeroch. ekologicky, turisticky, ekonomicky
 2. **Časový priestor globality** – vyjadruje, že všetky naše činy majú časovú následnosť. Každý čin, ktorý urobíme dnes má vplyv na budúcnosť. Každý z nás je zodpovedná ako to u nás bude.
 3. **Ľudský rozmer globality** – kvalita každého z nás je podstatným momentom pre budúcnosť. Rovnováha sveta závisí od vnútornej rovnováhy jednotlivca. Potreby a práva planéty sú potreby každého.
 4. **Globalita problémov** – dnešné problémy majú globálnu a systémovú povahu. Všetci sa musíme zapojiť do riešenia problémov.

POSTMODERNA

- začiatok je v 50-tych rokoch v USA v oblasti kultúry a umenia v 70-tych rokoch v Európe u nás 90tych rokoch. Reakcia na krízu industriálnej spoločnosti a človeka 20 st.
- Znaky**- vystupuje voči všetkým všeobecným koncepciám, proti zjednocujúcemu, totalizujúcemu mysleniu. Presadzuje pluralitu životných spôsobov, činností, typov myslenia, menších. Relativizácia racionality-pochybnosť o pravdách ktoré majú všestrannú platnosť, univerzalitu. Odmietanie poňatia vedy ako neosobného obrazu skutočnosti, predom vymedzujúceho možnosti.
 - hodnotový relativizmus – odmietanie prednostného morálneho univerza – pluralita právd.
 - odmietanie racionálneho človeka ako pána tvorstva a žiada oslobodenie jednotlivca, aby mohol voliť (rozhodovať)
 - osobný subjektívny vplyv bádateľa na poznanie
 - nihilistický prístup – nihilizmus – čierne videnie sveta (beznádej)

Postmoderna v pedagogike

- kritika autoritárskeho a jednostranne racionálneho pôsobenia školy (panstvo vychovávateľa)
- kritika potlačovania osobnosti mladého človeka
- kritika zvecnených medziľudských vzťahov a odcudzenie, konformizmus, postavenia mládeže
- kritika obsahu vzdelávania modernizmu
- pluralitu pedagogických koncepcií a prístupov.
- autonómia , samostatnosť a sloboda dieťaťa je sebavyjadrenie, sebarealizácia
- individualizácia vyučovania
- budovať rozvíjajúce sociálne prostredie
- učiť to čo bude potrebné pre život
- zmena vzťahu učiteľ - žiak, rovnosť, partnerstvo
- výchova ako podporovanie sprevádzanie
- činnosť, komunikácia, zážitky
- zdôrazňuje polohu emocionality, tvorivosti, intuície
- riešiť problémy novým spôsobom.

Humanizácia výchovy a vzdelávania

- poľudštenie

humanizácia výchovy a vzdelávania znamená obnoviť, sústavne tvoriť ochraňovať, rozvíjať ľudský rozmer výchovy a vzdelávania. Premena unifikovanej koncepcie – rovnakej pre všetkých, na koncepciu založenú na skutočnom (individuálnom postoji jednotlivca) podľa jeho možností a schopností. Preniesť pozornosť na dieťa. Priblížiť výchovu žiakovým prirodzeným potrebám. Rozvíjať žiaka vo všetkých schopnostiach v ktorých je to možné do najvyššej nožnej miery. Prispôbiť koncepciu žiakovi: z mena vzťahu učiteľa k žiakovi, zmena cieľov, zmena obsahu vzdelávania, zmena metodiky.

Humanizácia

1. **Jedinečnosť** individualizácia výchovy (každý má zostať iný aj keď prejde procesom výchovy)
2. **Sebarozvoj** – seba riadená výchova, slobodná voľba
3. **Celostnosť** – 100 jazykov dieťaťa treba rozvíjať všetky schopnosti osobnosti skúsenosť, zážitok, využiť všetky zdroje poznania.
4. **Výchova ako vzťah** – akceptovanie interpersonálnej roviny výchovy S každým človekom treba vytvoriť vzťah.

Sloboda a výchova

-sloboda je relatívna nezávislosť rozhodovania schopnosť človeka vedome a samostatne určovať svoje myšlienky a činy. Realizovať to čo považuje pre seba za najprirodzenejšie. Podľa pravdy, morálky, svedomia. Sloboda je vždy ohraničená podmienkami situácie. Závisí od pochopenia možností ich prekročenia.

Hranice slobody:

1. Podmienenosť prírodná – biologické hranice
2. Podmienenosť spoločenská – sociálne hranice (normy, zákony)
3. Podmienenosť osobná konformita

Dôvody pre slobodu vo výchove

- 1, Seberealizácia človeka
- 2, Stlmenie dôsledkov nevládnutia slobody
 - autoritárstvo –môžem o všetkom rozhodovať ovládať
 - deštruktivita – nevládnutie
 - konformita – potreba vodcu
- 3, Výchova k zodpovednosti
- 4, Rozvoj autonómnej morálky nemôže byť bez slobody
- 5, Rozvoj uvedomelej disciplíny – ja si uvedomujem čo je potrebné a dodržiujem to
- 6, Vznik neformálnej autority
- 7, Navodenie seba rozvoja personalizácie

„k slobode treba vychovávať“

Autorita je legitímna moc ktorá je uplatňovaná so súhlasom tých ktorý sú ovládaný. Vyplýva zo slobodného oznámenia nositeľa prevahy.

Možnosti slobody vo výchove

Individualizácia výchovy

Sebariadené učenie: týždenné plány, slobodná práca, projekty, metódy a formy umožňujúce slobodu žiaka. Nedirektívny štýl slobodný výber v určitom rámci, časť učenia si žiak riadi sám.